

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קג.

עין משפט נר מצוה

בז א מיי פכ"ט מהל' שבת הלכה כב סמוג עשין כט טו"טע ארי"ט סימן טעג סעיף א: ז ב מיי שם הלכה יז וכו' וטעם שם טו"טע ארי"ט סי' רלו סעיף א ג: ג טו"טע ארי"ט סי' קעט סעי' ז: [7]

רבינו חננאל

ואסיקנא יום טוב שהל להיות אחר השבת הלכתא כרבא דאמר יקנה"ז. אמר רב יהודה לא נחלק ב"ש ובי"ה על המזון שהיה בתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף, לא נחלקו אלא על המאור ועל הבשמים, שב"ש אומרים מאור ואחר כך בשמים ובי"ה אומרים בשמים ואחר כך מאור. אמר ר' יוחנן נהגו העם כבי"ה אליבא דר' יהודה דבשמים ואחר כך מאור. רב ברונא ורב חננאל תלמידי רב הוו יתיבי בסעודתא

רבה אמר יהנ"ק ולוי אמר קני"ה. רש"ס מהפך הגירסא משום דרז ושמואל ולוי חזרים^א היו ולוי נרתיך להפך משום זה דגמ' נקט כל אותם שאומרים יין תחלה יקנה"ה ויהנ"ק ואח"כ אותם שאומרים קידוש ברישא קני"ה ואח"כ נר תחלה נקני"ה ויהנ"ק^ב ומיהו צירוש' משמע כפירוש רש"ס:

קני"ה. פירש רש"ס לרונה לסמוך יין להדלה משום דמקדשין על הפת ואין מזדיילין על הפת ולפי מה שפירש ר"ת לקמן (ד' קו: ד"ה מקדש) דאין מקדשין על הפת יש לפרש שאם הי' מרחיק יין מן הדלה יאמרו שאינו צא אלא בשביל קידוש שהוא לכבוד יו"ט: **והלכתא כרבא.** משום [אין] אמרו לאנטיך דמקדשין כרבא ולא משום אצ"י דקיי"ל (ט' ז"ק ד' עג.) צולי גמרא כרבא לגבי אצ"י בר מיע"ל קג"ס:

ואמר רבי יוחנן נהגו העם בבית הצי. והשתא חולק רבי יוחנן אסתם משנה^א ואיכא למימר שזלשון ימיד היה שונה אותה והיה שונה זה דברי רבי מאיר צהדי"ל והאי נהגו זה הוי כהאי נהגו דפרק צמרא דעניית (ד' כו:) דמפרש לאורוי לא מורין ואי עבדי לא מחיין צדיקה"ט:

בריך אכסא קמא. של קידוש ואכסא דזרכתא של צבהמ"ז והא דתנן צבילד מצרכין (ברכות ד' מז.) צריך על היין לפני המזון פטר יין שלאחר המזון היינו לאחר הסעודה וקודם צרכת המזון שהיו רגילי' לשתות יין אחר הסעודה קודם צרכת המזון: **לא הוי ידעיתו אי משקו.** פרש"ס כי צרימ' אכסא קמא לא ידעיתו אי יבזו לכו כסא אחרינא והוה כל חד כתחלת סעודה ולפירושו משמע שהיו מצרכין נמי מון הסעודה וקשה דהא משמע שהיו עושים צי ריש גלותא כרבא דצריך אכסא קמא ואכסא דזרכתא ולא על כל כסא וזהו דוחק לומר שלא היו שותים צדי ריש גלותא יין צמאע הסעודה לכך נראה לפרש שלא היו מצרכין מון הסעודה כי היו יודעים שמתנו להם יין כל צרכן אבל צבהמ"ז לא היה כוס כי אם לצרכן והיו מסתפקים אם יגיע להם לשתות ממנו:

אנא דעבדי בתלמידי דרב. פירש רש"ס אף על גב דשמעינן מהכא דזרכת המזון אפסוקי סעודתא הוא מכל מקום לא צעי לצרכי אחר יין שבסעודה מקמי דליצריך צרכת המזון לפי צרכת המזון פוטרום דהשתא צרכה אחת מעין שלש סגי כל שכן שלש צרכות והכי איתא צה"ג ומיהו אין זה ק"ו דהא פסקין צרכות (דף מה:) דצרים הצאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה פ"י וקודם צרכת המזון טעוין צרכה לפנייהם ולא אחרייהם וכן תאנים וענבים צמון הסעודה לרז ששת ולא מיפטרו בג' צרכות דצהמ"ז ורש"י פירש צתשונה דצריך לצרך אחריי כמו תאנים וענבים לרז ששת ואין נראה דהא מסקינן התם אמר רב פפא הלכתא דצרים הצאים שלא מחמת הסעודה צמון טעוין צרכה לפנייהם ולא לאחרייהם לאחר הסעודה טעוין צין לפנייהם צין לאחרייהם כלומר דלא כרז ששת ואע"ג דרש"י פירש התם לאחר לחצר הסעודה כלומר דצרים

גורמת לומר זמן ורצא ס"ל מה מצינו צכ"מ זמן לצוקף הכא נמי זמן לצוקף והדר הצלה וכו' מצדיל ברישא מיחזי דהוי יין מאור והצלה אי נמי רוצין להצדיל צין קידוש להצלה בכל היכות: **קני"ה.** קידוש קודם להצלה כרז ויין נמי רוצה לצוקף להצלה כמו שפירשתי שבת קודם להצלה לפי שנהנה צו תחלה ה"ג קודם לקידוש שהרי נהנה צו תחלה והרי אי אפשר לאומרו צין יין להצלה כדן שאר מוצאי שבת שהיין קודם לו צבזיל שתדיר דא"כ יש כאן הפסק צין יין להצלה: ה"ג **שאמר [משום] רבי יהושע צן חנניה נהי"ק.** וטעמא דמפרש לקמן דהצלה קודם לקידוש והלכך נר תחלה לפי שרוצה ליתן יין סמוך להצלה ולקידוש שניהן נתקנו על היין אבל מאור אומרו צלא יין אם אין לו כוס: ה"ג **משל דר' יהושע צן חנניה נהי"ק.** ורצא סצירא להו כרז דאמר יקני"ה וצומן הוא דפליגי אצ"י סצירא ליה יקוני"ה מאחר שמתחיל לקדש יגמור כל הקידוש ויאמר זמן שאם אין כאן קידוש אין כאן זמן אבל הצלה אינה זמן לצוקף וטעמו של דבר דזמן אומרו אפילו צצוקף ועיקרו אינו על הכוס הלכך אומר לצוקף: **והלכתא כרבא.** דאמר יקנה"ה מרתא של חול: **בריך אבשמים ברישא.** כמנהג שלנו: א"ל רז הונא לרצא לאחר שגמר הצלה והא צין צ"ש כו': ולא פליגי לא גרסינן: **נר ומזון בשמים והצלה.** היכא דאין לו אלא כוס אחד: זו דברי ר"מ. דהכי הוו מני לפלוגתיהו דצ"ש וצ"ה דסתם מתני' ר"מ"ז: **על המזון שהוא צצחלה.** דכיון דגמר סעודתו צזהוהא מצייב צרישא ואין מעצדין על המנעות ואמר רבי יוחנן נהגו כו': רז יעקב צר אצא איקלע לצי רצא. שבת הוה כדאמרינן לקמיה [ע"כ] כי מטא לאצדילי כו' אלמא דמעיקרא סעודת שבת ציום היו אכולין: **אכסא דזרכתא.** צרכת המזון צצין עליו לצוקף צצה"ג כמו שאנו עושין: לא הוי ידעיתו אי משקו לכו טו צמרא קמא אי לא וכי צרכימו אקמא לא הוה דעמייכו אכסא אחרינא והוה ליה כל חד כתחלת סעודתו ומשום הכי צעיתו למיהדר וצרכי:

הכי גרסינן **שאמר משום רבי יהושע צן חנניה נהי"ק:** ה"ג משל דרבי יהושע כו': **והלכתא כרבא.** דקידושא והדר אצדלתא דכי מצדיל צרישא מיחזי עליה קדושת שבת כמשאוי: **נר ומזון בשמים והצלה.** היכא דאין לו אלא כוס א': **על המזון שהוא צצחלה.** כיון דגמר סעודתו צזהוהא מצייב צרישא ואין מעצדיים על המנעות: **אכסא קמא.** כשמתחיל לשתות (ט) על המזון שבתחלה: **והדר צריך.** צצה"ג אכסא דזרכת המזון כמו שאנו עושין בכל סעודה וסעודה וצשאר סעודות עסקינן ללא צמוצאי שבת: לא הוי ידעיתו ומשום הכי צעיתו למיהדר וצרכי: קאי

רשב"ם
ורצא אמר יקני"ה. סצירא ליה כרז דמשוי מאור צין קידוש להצלה שאין נכון צעניו של רצא לצמון הצלה לקידוש שזו מצמיח כמו של זה הקידוש עושה קודם (ט) והצלה עושה קודם קל וסצירא ליה כשמואל דהצלה קודם לקידוש ומיהו יין צרשא כולן דמדיר קודם והכי נמי צצרכות ירושלמי' יו"ט שחל להיות צמוצ"ש רבי יוחנן אמר יקני"ה ר' חנניה אמר יקני"ה ולוי אמר יקני"ה נסתברא דלוי דאמר מעין שניהן. ונראה לי דהכא גרסינן [נמין] ולוי אמר יהנ"ק רצא אמר קני"ה שכן דרך האמוראין רז ולוי ושמואל חצרים הס ורצא אחרייהן: **קני"ה.** סצירא ליה דקידוש קודם להצלה כרז (ט) ולמה אינו רוצה לומר יין צרישא לפי שא"כ אינו נראה שמצדיל על היין הואיל ומרחיק הצלה מעל צרכת היין והרי עיקר הצלה לא תיקנו אלא על היין אבל קידוש אפילו על הפת יכול לקדש כלתקמן (ד' קו:)

הלכך קידוש ברישא והדר מאור לפי שאנו רוצין לצמון יין להצלה והצלה על כרתך לצוקף תהיה כשאר כל מוצאי שבתות והאי דלא מקדים יין כן היה נראה על הקידוש ולא על הצלה אלא צמוצ"ש דעלמא דליכא קידוש מקמי ליה: **קני"ה.** סצירא ליה כרז דקידוש קודם להצלה ורוצה

נמי לצמון יין להצלה טפי מקידוש הלכך קידוש ברישא והדר כל סדר הצלה של סדר כל מוצאי שבת דהוי יין מאור והצלה אי נמי רוצין להצדיל צין קידוש להצלה בכל היכות: **קני"ה.** קידוש קודם להצלה כרז ויין נמי רוצה לצוקף להצלה כמו שפירשתי שבת קודם להצלה לפי שנהנה צו תחלה ה"ג קודם לקידוש שהרי נהנה צו תחלה והרי אי אפשר לאומרו צין יין להצלה כדן שאר מוצאי שבת שהיין קודם לו צבזיל שתדיר דא"כ יש כאן הפסק צין יין להצלה: ה"ג **שאמר [משום] רבי יהושע צן חנניה נהי"ק.** וטעמא דמפרש לקמן דהצלה קודם לקידוש והלכך נר תחלה לפי שרוצה ליתן יין סמוך להצלה ולקידוש שניהן נתקנו על היין אבל מאור אומרו צלא יין אם אין לו כוס: ה"ג **משל דר' יהושע צן חנניה נהי"ק.** ורצא סצירא להו כרז דאמר יקני"ה וצומן הוא דפליגי אצ"י סצירא ליה יקוני"ה מאחר שמתחיל לקדש יגמור כל הקידוש ויאמר זמן שאם אין כאן קידוש אין כאן זמן אבל הצלה אינה זמן לצוקף וטעמו של דבר דזמן אומרו אפילו צצוקף ועיקרו אינו על הכוס הלכך אומר לצוקף: **והלכתא כרבא.** דאמר יקנה"ה מרתא של חול: **בריך אבשמים ברישא.** כמנהג שלנו: א"ל רז הונא לרצא לאחר שגמר הצלה והא צין צ"ש כו': ולא פליגי לא גרסינן: **נר ומזון בשמים והצלה.** היכא דאין לו אלא כוס אחד: זו דברי ר"מ. דהכי הוו מני לפלוגתיהו דצ"ש וצ"ה דסתם מתני' ר"מ"ז: **על המזון שהוא צצחלה.** דכיון דגמר סעודתו צזהוהא מצייב צרישא ואין מעצדין על המנעות ואמר רבי יוחנן נהגו כו': רז יעקב צר אצא איקלע לצי רצא. שבת הוה כדאמרינן לקמיה [ע"כ] כי מטא לאצדילי כו' אלמא דמעיקרא סעודת שבת ציום היו אכולין: **אכסא דזרכתא.** צרכת המזון צצין עליו לצוקף צצה"ג כמו שאנו עושין: לא הוי ידעיתו אי משקו לכו טו צמרא קמא אי לא וכי צרכימו אקמא לא הוה דעמייכו אכסא אחרינא והוה ליה כל חד כתחלת סעודתו ומשום הכי צעיתו למיהדר וצרכי:

מוסף רש"י
נר ומזון בשמים והצלה. מי שאין לו אלא כוס אחד צמוצאי שבת. מנחו עד לאחר המזון וסודר עליו נר ומזון בשמים והצלה (ברכות נב.).

מוסף תוספות
א. וראוי לסדר דבריהם. זה אחר זה. מוס' ה"א"ה. ב. [נלא חיש לדורן באותו סדר של הקדמת דורות. מוס' ר"פ. ג. [ד]סתם משנה הוי מאור ואח"כ בשמים, והא ר' יוחנן הוא דאמר הלכה כסתם משנה. שם. ד. וא"כ לא הוי התמא. שם. ה. [ד]משמע קצת לדכתחילה עבדי הכי מדברין רבא אבשמים ברישא והדר אמור. מוס' ר"ה טו: ו. כי שם ישתוהו כולם קודם שיגיע לים. מוס' ה"א"ה. ז. אצ"ג דברכה אחת מעין שלש פטורין. מוס' ר"פ.